

تحلیل امنیت در سکونتگاه های غیررسمی با تاکید بر آسیب های اجتماعی (مطالعه موردی : محله خاک سفید تهران)

همایون نورائی*، منوچهر طیبیان**، ناصر رضایی***

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۱/۰۵/۱۶

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۱/۱۲/۲۱

چکیده

هدف از این بحث تعیین چگونگی پراکنش آسیب های اجتماعی، به عنوان یکی از تعریف کننده های میزان احساس امنیت و در نتیجه موثر بر میزان مشارکت مردم و تحقق برنامه های توانمندسازی، در محله ی خاک سفید تهران است که از محله های با سابقه اسکان غیررسمی محسوب می گردد. روش تحقیق توصیفی- تحلیلی از نوع موردی (محله خاک سفید) است و جمع آوری داده ها، به روش کتابخانه ای و میدانی با استفاده از پرسش نامه بوده است. تحلیل ها با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی^۱ و نرم افزار expert choice انجام شده است. نتایج نشان می دهد کمترین میزان امنیت به دلیل تعدد آسیب های اجتماعی در محله خاک سفید، در قسمت میدان نواب صفوی قابل مشاهده است و وجود چنین آسیبی هایی در این میدان، بر روی محدوده های اطراف آن نیز تأثیر بسیار منفی گذارده است، به طوری که این مناطق نیز به نواحی نا امنی از منظر آسیب های اجتماعی تبدیل گردیده اند و به کارگیری برنامه ای جهت بهبود بخشی وضعیت امنیت در این نقاط را ضروری نموده است.

واژه های کلیدی

امنیت، آسیب های اجتماعی، اسکان غیررسمی، سیستم اطلاعات جغرافیایی، خاک سفید

* کارشناس ارشد شهرسازی، گروه شهرسازی، موسسه آموزش عالی دانش پژوهان، اصفهان، ایران. (مسئول مکاتبات)

Email: Hnooraie@gmail.com

Email: matabibian@yahoo.com.au

** استاد گروه شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

*** کارشناس ارشد شهرسازی، گروه شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران، تهران، ایران. Email: Naser.rezaie@ut.ac.ir

مقدمه

اسکان غیررسمی، امنیت، آسیب‌های اجتماعی

اسکان غیررسمی و امنیت

اگرچه در دهه‌های اخیر بسیاری از تفکرات پیشین در مورد اسکان غیررسمی تغییر کرده و امروزه از این فضاها به عنوان محیط‌های سرزنده (Jacobs, 1992) و مکان‌های با قابلیت بالا به ویژه برای تأمین مسکن برای گروه‌های درآمدی پایین (Zebardast, 2006) و نیروی کار (Hall and Pfeiffer, 2000) نام برده می‌شود و بسیاری از پیش فرض‌ها در مورد آن‌ها (و به ویژه در مورد محله‌های اسکان غیررسمی که امروزه نه تنها به بافت کالبدی درون شهر تبدیل گشته‌اند، بلکه با دگرگونی‌های فرهنگی مثبت نیز همراه بوده‌اند) تغییر نموده است، ولی به واسطه وجود برخی از نابه‌سامانی‌های کالبدی و اجتماعی، این مناطق همچنان واجد آمارهای بالای وقوع جرم می‌باشند و برای مجرمین به عنوان حوزه‌های مناسب انجام فعالیت شناخته می‌شوند (کارگر، ۱۳۸۶). در واقع اولاً عواملی چون تنوع، تجمل و اختلاف فاحش و چشمگیر طبقات اجتماعی ساکن شهرهای بزرگ، گرانی و هزینه‌های جاری زندگی موجب می‌شود تا زمینه برای به انحراف کشیده شدن برخی از مهاجرین غیرمتخصص که معمولاً بیکار نیز می‌باشند، فراهم گردد (خاکپور و پیری، ۱۳۸۴؛ Davis, 2004) و ثانیاً عوامل کالبدی ناشی از فقدان برنامه ریزی و شکل‌گیری نامنظم، و همچنین کمبود نظارت بر این گونه بافت‌ها شرایط را برای حضور بسیاری از مجرمین و منحرفین اجتماعی در چنین سکونتگاه‌هایی فراهم آورده (عسگری تفرشی و همکاران، ۱۳۸۹؛ Sabry, 2010؛ Dorman, 2009) و بدین ترتیب باعث افزایش آسیب پذیری این گونه محله‌ها و در نتیجه ناامنی آن‌ها می‌گردد. به عبارت دیگر، علی‌رغم این که اکثریت ساکنان اجتماعات غیررسمی مردمی زحمتکش و شریفند و تعمیم کج‌روی به این ساکنان تهمتی سخت نارواست، ولی شرایط این اجتماعات برای نگه داشتن خلاف کاران مناسب‌ترین مکان‌ها به شمار می‌آید (پیران، ۱۳۸۱). بنابراین، با توجه به این نکته که کمبود میزان امنیت در این محله‌ها همچنان از ویژگی‌های آن به شمار می‌آید (مساواتی، ۱۳۷۴؛ صدیق سروسناتی، ۱۳۷۶؛ کمیته تخصصی اسکان غیررسمی، ۱۳۸۱)، شناخت پهنه‌ها با سطح پایین امنیتی در این محله‌ها از اهمیت به سزایی برخوردار است تا بتوان به شناسایی مکان‌های بالقوه برای وقوع جرم پرداخته و پایه‌ای برای جلوگیری از آن فراهم آورد. این امر نیازمند شناسایی شاخص‌هایی برای سنجش میزان امنیت در سطوح محلی است که به آن پرداخته می‌شود.

امنیت و آسیب‌های اجتماعی

امنیت جایگاه ویژه‌ای در آرامش و افزایش کیفیت زندگی شهری دارد. امنیت از نظر لغوی به معنای راحت، آسوده و بی‌بیم گردانیدن است و

در بین مسائل مختلف شهرها، امنیت جایگاه ویژه‌ای در آرامش و افزایش کیفیت زندگی در شهر دارد. امنیت از نیازهای اساسی انسان است که نحوه‌ی پاسخگویی به آن تأثیر مستقیم در ارضای سایر نیازهای وی می‌گذارد. پرداختن به مقوله امنیت شهر از آن جا مهم است که پیوستگی متقابل میان امنیت و توسعه امری اجتناب‌ناپذیر است و سنجش امنیت ابزاری برای کنترل مناسب‌تر محیط‌های شهری به شمار می‌آید (Batran and Christian, 1998). از طرف دیگر امنیت هم زمینه ساز و بستر توسعه اقتصادی - اجتماعی است و هم از آن عناصر تأثیر می‌پذیرد و از این رو مطالعات امنیت و شناخت عوامل تأثیرگذار بر آن نیازمند توجه بیشتری است. در این میان، آسیب‌های اجتماعی به عنوان یکی از عوامل کلیدی در تبیین سطح امنیت، که با شاخص‌های مختلفی چون اعتیاد، انحرافات جنسی، سرقت، فقر و بیکاری تعریف شده است، می‌تواند امنیت محله‌های شهری را به طور جدی تحت تأثیر قرار دهد و به ایجاد برخورد و تضاد میان هنجارها، از هم پاشیدگی روابط متقابل بین افراد منجر گردد. توجه به این دسته از عوامل، زمانی اهمیت دوچندان می‌یابد که مطالعه امنیت در نواحی با ریشه اسکان غیررسمی مدنظر باشد که به دلایلی شرایطی مناسب برای رخداد چنین آسیب‌هایی در آن فراهم گردیده است و این موضوع، نه تنها امنیت چنین محله‌هایی را تحت تأثیر قرار داده، بلکه می‌تواند منجر به کاهش استقبال عمومی از فضاهای محله گردد و در نتیجه تنزل مشارکت را به همراه آورده و در نهایت نیز باعث کاهش ظرفیت‌سازی نهادینه شده در اجتماعات محلی به عنوان راهبرد بهینه برای توانمندسازی گردد.

محله خاک‌سفید تهران را می‌توان مصداق بارزی از این گونه محله‌های با ریشه اسکان غیررسمی دانست، که با گذشت حدود چهل سال از ایجاد آن، هنوز با مشکلات عدیده اجتماعی و سطوح امنیت پایین در برخی مناطق، روبروست. هدف این بحث شناخت و تحلیل آسیب‌های اجتماعی موجود در محله خاک‌سفید و تعیین پراکنش سطح امنیت به لحاظ آسیب‌های اجتماعی در محله خاک‌سفید تهران است. بنابراین در ابتدا به بررسی متون نظری و تخصصی در مورد اسکان غیررسمی، امنیت، آسیب‌های اجتماعی پرداخته شد و سپس شاخص‌های برگرفته از متون تخصصی در محله خاک‌سفید تهران (به عنوان نمونه موردی بحث) که از محله‌های با ریشه اسکان غیررسمی تهران محسوب می‌گردد، به کار گرفته شده و در نهایت از نقشه‌های به دست آمده و تلفیق آن‌ها، پراکنش امنیت در محله خاک سفید مشخص گردید.

می توان به مطالعات گسترده صورت پذیرفته در باب ارتباط قوی میان امنیت و آسیب های اجتماعی اشاره نمود. در این رابطه نظریه "امیل دورکهایم" و "رابرت. کی. مرتون" از اهمیت به سزایی برخوردار است (محبوبی منش، ۱۳۸۱). در نظریه نخست، "دورکهایم" ریشه های نا امنی در جامعه کنونی را، در رشد جوامع و ورود جوامع به دنیای صنعتی در قرن بیستم و آزاد شدن روابط انسان ها از نظارت نظم اخلاقی جامعه سنتی معرفی کرده و بیان می کند که آسیب های اجتماعی ناشی از این فقدان چنین نظارتی در جامعه می تواند به گسترش نا امنی در حوزه فردی و اجتماعی بیانجامد (سخاوت، ۱۳۷۷). "مرتون" نیز با هدف تحقیق در مورد این که چگونه برخی ساختارهای اجتماعی، فشار معینی را بر بعضی از افراد جامعه وارد می کنند و این افراد به جای هم نواپی، ناهم نوا می شوند، بیان می کند که جامعه وقتی دچار هرج و مرج می شود که تعادل میان اهداف و ارزش های فرهنگی با راه ها و امکانات اجتماعی به هم بریزد، به طوری که افراد جامعه قادر نباشند از طریق هنجارهای مورد پذیرش جامعه و امکانات و وسایل مجاز به اهداف و مطلوب های فرهنگی جامعه دست یابند. در نتیجه ی این عدم تعادل ساختاری، زمینه اجتماعی برای بروز رفتارهای ناهنجار و انحرافات اجتماعی فراهم می گردد و در صورت عدم اصلاح ساختاری در پر کردن شکاف میان اهداف و راه های مجاز فرهنگی - اجتماعی، ناهم نواپی و رفتار کجروانه در جامعه گسترش یافته و امنیت اخلاقی و اجتماعی جامعه سلب خواهد شد (کوزر و برنارد، ۱۳۷۸).

در زمینه انواع آسیب های اجتماعی توافق نظری وجود ندارد و متفکرین مختلف انواع متفاوتی از آسیب ها را مطرح کرده اند. "آلبرت کوهن" معتقد است فهرست کردن نمونه هایی از این انحرافات و کجروی های مختلف امکان پذیر نیست و به طور دقیق رفتار خاصی را به عنوان انحراف مشخص نمی کند، زیرا هیچ رفتاری خود به خود انحراف نیست و هنگامی یک رفتار انحراف آمیز می شود که به عنوان رفتاری غیرعادی با هنجار متفاوت جامعه تعریف شود. همان طور که "هربون" در کتاب «اجتماعات و فرهنگ ها» می نوسد انحراف چگونگی عملی که شخص مرتکب می شود نیست، بلکه نتیجه عملی است که دیگران بر حسب ضمانت اجرایی به یک متخلف نسبت می دهند (ستوده، ۱۳۷۴). در این زمینه "شیخاوندی" در کتاب "آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)" بر اعتیاد، خودکشی، ولگردی، تکدی گری به عنوان آسیب های اجتماعی مهم تاکید می کند که موجب کاهش یا از دست دادن کارایی و عملکرد مثبت فرد، خانواده یا گروه های اجتماعی شود (شیخاوندی، ۱۳۵۰). "آلبرت کوهن" نیز ردالت، تقلب، خدعه، نادرستی، جنایت، آب زیر کاهی، تعرض، گوش بری، فساد خیانت اختلاس تبهکاری بزه کاری و نظایر آن را انحراف می داند (ستوده، ۱۳۷۴).

مفهوم آن به دفاع یا حفاظت از خود، خانواده، دوستان و اموال باز می گردد (دهخدا، ۱۳۷۷) که خود نشان دهنده ضرورت پرداختن به آن است.

در مورد اهمیت امنیت در جامعه متفکرین مختلف نظریه های متفاوتی ارائه نموده اند. "پایل" و همکاران در کتاب «شهرهای بی قاعده» می نویسند: مشکلات محیطی و اجتماعی که با توسعه شهری طی زمان تغییر می یابد ممکن است به خطرات و تهدیدات امنیتی برای ثبات جامعه شهری منجر شود (Pile et al., 1999). "فیکر" و "گریو" هرگونه ناهنجاری در فضای شهری را مقدمه نا امنی به شمار آورده و تاکید بر نادیده انگاشتن آسیب های اجتماعی می تواند به خطر بزرگی تبدیل شود. عنوان می کند از جمله مسائل عمده کلان شهرها، مهاجرت فزاینده از روستا به شهر و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ، وجود اسکان غیررسمی و جمعیت فقیر شهری است که می تواند به ناپایداری امنیتی منجر شود (Ficker and Graves, 2004). "لدنی" و همکاران نیز توسعه پایدار و امنیت اجتماعی را دو پدیده اجتماعی در تعامل با یکدیگر مطرح می کنند و نتیجه می گیرند تحقق رشد و توسعه جز با امنیت میسر نمی گردد و تنها در این صورت است که امنیت به بستری مناسبی برای استمرار رشد و توسعه تبدیل می شود (لدنی و مصلحتی، ۱۳۸۲).

امنیت از جمله نیازهای اساسی انسان است که هم زمینه ساز و بستر توسعه اقتصادی - اجتماعی است و هم از این عناصر تأثیر می پذیرد و از این رو تأمین امنیت در شهرها یک عامل اساسی در توسعه به شمار می آید. اما تأمین امنیت، نیازمند شناخت میزان امنیت در فضاهای مختلف است تا فضاهای نا امن و بالقوه برای وقوع جرم مشخص گردد. در این ارتباط و برای سنجش میزان امنیت در مکان های متفاوت، شاخص های متنوعی از طرف افراد و نهادهای مختلف ارائه شده است. این شاخص ها در نگرش های سنتی به مقوله امنیت اغلب کاربرد نیروهای نظامی و تهدید محوری مورد توجه بوده، در حالی که در مطالعات امنیتی انتقادی و جامع نگر امروز، اولاً نگاه به امنیت بیشتر به صورت ذهنی و نسبی است که بر پایه اصول متعدد در یک جامعه پدیدار و استمرار می یابد و ثانیاً اعتقاد بر این است که گروه های اجتماعی می توانند نه تنها از ناحیه ابزار نظامی، بلکه از طریق عوامل محیطی یا اقتصادی مورد تهدید قرار گیرند و این عوامل می توانند به نوبه خود شهر را مورد تهدید قرار دهند.

از جمله مهم ترین شاخص های مطرح شده در سنجش میزان امنیت، که به ویژه در دهه های اخیر و با رشد شهرها توجه بسیاری را به خود جلب نموده است، می توان به شاخص های مرتبط با آسیب های اجتماعی اشاره نمود که تأثیر به سزایی بر امنیت دارد. در همین راستا

محلۀ خاک‌سفید که از محلۀ‌های با ریشه اسکان غیررسمی در شرق تهران است نقاط نامن در این محلۀ مشخص گردد. آسیب‌ها به عنوان شاخص‌های مرتبط با امنیت، با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی^۲ امتیازبندی گردید و سپس با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی لایه‌ها همپوشانی شد و نقاط آسیب‌پذیر شناسایی گردید.

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی از نوع نمونه موردی محلۀ خاک‌سفید تهران است. برای جمع‌آوری داده‌ها، از روش کتابخانه‌ای و میدانی با استفاده از پرسش‌نامه و برای تحلیل از سیستم اطلاعات جغرافیایی و نرم‌افزار expert choice استفاده شده است. به طوری که در نهایت این مقاله بتوان نقاط مرتبط به رخداد بیشترین آسیب‌های اجتماعی را در این محلۀ شناسایی کرده و به تبع آن به نقاط نامن مشخص گردد. از نظر موقعیت محدوده مورد مطالعه، این محلۀ در شمال شرقی پهنه شهری تهران و در منطقه ۴، ناحیه ۶ شهرداری تهران قرار گرفته است. از شمال به خیابان واتفی مابین تقاطع سلطانی و وحدت اسلامی، از جنوب به خیابان‌های شهید منصور زهدی و خیابان دکتر علی شریعتی و از غرب به خیابان شهید سلطانی و از شرق به خیابان بهشت از تقاطع وحدت اسلامی تا تقاطع زهدی ختم می‌گردد. مساحت محدوده حدوداً ۳۴ هکتار می‌باشد.

با توجه به مشخص بودن چارچوب نمونه‌گیری که شامل بلوک‌ها و واحدهای مورد بررسی است، از روش نمونه‌گیری تصادفی برای بررسی آسیب‌ها استفاده شد. کل واحدهای موجود در محلۀ خاک سفید که قابلیت نمونه‌گیری داشتند به عنوان جامعه آماری مورد بررسی در نظر گرفته شد که بر اساس جدول (۱)، ۲۲۴۸ ساختمان می‌باشد (مهندسین مشاور پردازاز، ۱۳۸۷). (البته در اینجا تعداد واحدهای فعالیتی اداری به دلایل آماری، حذف شده‌اند)

همچنین از درصد اطمینان ۹۰ درصد و خطای مورد قبول یک درصد (۰/۰۱) بهره گرفته شد. ضمن اینکه به دلیل نامعلوم بودن واریانس از حداکثر آن (۰/۲۵) برای نمونه‌گیری استفاده شد. بنابراین مقادیر و طبق رابطه به دست آمده، تعداد ۶۸ نمونه، جهت آمارگیری از طریق پرسش‌نامه و با مراجعه و مصاحبه حضوری انتخاب گردید.

ارائه یافته‌ها و تفسیر آن‌ها

پس از تهیه و تکمیل پرسشنامه‌ها در جامعه نمونه، به بررسی و تحلیل آسیب‌های ذکر شده به عنوان شاخص‌های تعیین امنیت در محلۀ خاک‌سفید، پرداخته شد. ابتدا از هر کدام از پرسش‌شوندگان خواسته شد تا میزان آسیب مورد نظر را در محلۀ به طور کلی و سپس آن آسیب را در بلوک محل زندگی ارزیابی کند. تا ضمن داشتن دید کلی از محلۀ

در مورد آسیب‌های اجتماعی در محلۀ‌های با ریشه اسکان غیررسمی نیز می‌توان به مطالعه "شفیعا" در مورد محلۀ شمیران نوتهران اشاره کرد که در آن فروش مواد مخدر و مشروبات الکلی، فحشا و مزاحمت‌های خیابانی از جمله مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی شناخته شده است (شفیعا، ۱۳۹۱). همچنین "کماسی" و همکاران در بررسی آسیب‌های اجتماعی ساکنین محلۀ‌های با ریشه اسکان غیررسمی در کلان‌شهر کرمانشاه نشان دادند که مهم‌ترین پیامدهای اسکان غیررسمی شامل ایجاد مراکز فساد و فحشا، قاچاق مواد و اسلحه، تربیت ناصحیح فرزندان و رها کردن آنان در سطح شهر، روی آوردن به تکدی‌گری و مشاغل کاذب، درآمد ناکافی و فقر فرهنگی بوده است (کماسی و همکاران، ۱۳۹۱). "ابراهیمی" و "مسگریان" نیز با مطالعه نقاط اسکان غیررسمی در مناطق اقبالیه، چوبیندر و خیرآباد قزوین، مهاجرت و تمرکز جمعیت در نواحی غیررسمی را عاملی در افزایش آسیب‌های اجتماعی دانسته و به ترتیب جرائم مواد مخدر، سرقت، جرائم منکراتی و نزاع و درگیری را مهم‌ترین آسیب‌های اجتماعی این مناطق برمی‌شمارند. همچنین مهم‌ترین مشکل اقتصادی ساکنین این محلۀ‌ها را بیکاری همیشگی و یا فصلی اکثریت آن‌ها می‌داند و فقر ناشی از آن را دلیل اصلی انحرافات اجتماعی در این مناطق معرفی می‌کند (ابراهیمی و مسگریان، ۱۳۸۷).

در مجموع آسیب‌های اجتماعی از طیف گسترده‌ای برخوردار است و شناسایی انواع آن‌ها بسته به شرایط مکانی و زمانی و همچنین با توجه به موضوعیت مورد مطالعه تعیین می‌گردد. بر اساس این تنوع و با توجه به موضوع این مقاله و همچنین با عنایت به شاخص‌های تکرار شده در موارد فوق‌الذکر که نشان از اهمیت آن‌ها دارد، در این بحث به بررسی شش مورد از آسیب‌های اجتماعی شامل:

۱) وابستگی دارویی یا اعتیاد، ۲) انحرافات جنسی، ۳) سرقت و دزدی، ۴) مهاجرت، ۵) فقر و ۶) بیکاری، به عنوان شاخص‌های انتخابی از میان طیف وسیع آسیب‌های اجتماعی، در جهت سنجش میزان امنیت در محلۀ خاک سفید به عنوان یک محلۀ با ریشه اسکان غیررسمی پرداخته شد.

روش شناسی

امنیت شهری از ابعاد مختلفی قابل بررسی است. از جمله این ابعاد، بحث آسیب‌های اجتماعی است که می‌تواند در کاهش امنیت به طور جدی موثر باشد؛ به گونه‌ای که عدم توجه به آن باعث افزایش جرایم و ناهنجارها شده و از امنیت شهر می‌کاهد. در این راستا در بحث حاضر سعی شد با توجه به آسیب‌های ذکر شده و نحوه پراکنش آن‌ها در

شکل ۱. بافت و کاربری محله خاک سفید (ماخذ: مهندسین مشاور پرداراز، ۱۳۸۷)

جدول ۱. میزان اعتیاد در محله

جمع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	تعداد
۶۸	۱۷	۲۹	۹	۸	۵	
۱۰۰	۲۵/۰۰	۴۲/۶۵	۱۳/۲۴	۱۱/۷۶	۷/۳۵	درصد

نواب صفوی و جبهه شمالی و غربی آن، اطراف میدان تختی و اطراف تقاطع کوچه شهرداری با کوی محمد رسول الله تجمع کرده و بدین ترتیب به توزیع و یا فروش مواد مخدر می پردازند. (شکل ۲) با توجه به وجود گروه غربتی ها در محله در سال های قبل این مسئله بسیار پر رنگ تر بود اما اهالی محله توانسته بودند که مرزهای اجتماعی ایجاد کرده و از آلوده شدن خود و فرزندانشان به رفتارهای کجروانه جلوگیری نمایند. با این وجود طی درخواست های مکرر اهالی و البته

خاک سفید، بتوان در ادامه از هر کدام از آسیب ها با توجه به نمونه گیری انجام شده، نقشه توزیع مکانی در حد بلوک شهری ارائه کرد. لازم به ذکر است در این نقشه ها بدترین مکان ها با امتیاز پایین (حداقل یک) و بهترین آن ها با امتیاز بالا (حداکثر ده) مشخص شده اند. به طوری که مثلاً در نقشه میزان اعتیاد، محدوده هایی که پایین ترین امتیاز را آورده اند نشانگر مکان های عمده ی توزیع و مصرف مواد مخدر می باشند.

وابستگی دارویی یا اعتیاد

در نمونه گیری انجام شده که جزئیات آن در جدول (۱) آورده شده است، در محله اکثر افراد (حدود ۶۷ درصد) بر وجود زیاد و خیلی زیاد معتادین و وابستگی دارویی در محله گواهی دادند و معتقد بودند که اکثر معتادین در قسمت های پارک گلشن و محدوده اطراف آن به سمت شهرداری، میدان

(۴) آورده شده است، به عنوان نقاطی که بیشترین سرقت در گذشته در آن صورت پذیرفته، مطرح می‌باشد.

جدول ۳. میزان وجود دزدی در محله

جمع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	تعداد
۶۸	۳	۱۱	۱۲	۲۴	۱۸	
۱۰۰	۴/۴۱	۱۶/۱۸	۱۷/۶۵	۳۵/۲۹	۲۶/۴۷	درصد

مهاجرت

محله خاک سفید نسبت به محله‌های دیگر و همجوار خود محله جوانی (حدود چهار دهه) است و سابقه شکل‌گیری آن اساساً به دهه ۵۰ بر می‌گردد. لذا محله خاک سفید محله مهاجرنشینی است و ساکن بومی ندارد. هویت خاک سفید را مهاجرانی تشکیل داده‌اند که به صورت طایفه‌ای به این محدوده نقل مکان کرده‌اند. اگرچه قدمت محله پایین است ولی چون اهالی توانسته‌اند بر فرهنگ سنتی قبلی خود پا فشارند، هویت منسجم محله‌ای قدرتمندی را به وجود آورد (مهندسین مشاور پردازاز، ۱۳۸۷). نقشه سابقه سکونت نشان می‌دهد که عمدتاً بیشترین سابقه سکونت در سه قسمت جنوب، جنوب غربی، و شمال محدوده رخ داده است. (شکل ۵) از آنجایی که سالن ورزش‌های باستانی اولین بنای محله خاک سفید است و در قسمت جنوب محدوده واقع شده است، سکونت‌های بعدی نیز ابتدا از آن تبعیت کرده‌اند و در نزدیکی آن مستقر شده‌اند. به دلیل اینکه محدوده جزیره تخریب شده است، مرکز محدوده مورد مطالعه سابقه سکونت متوسطی را نشان می‌دهد. مضافاً اینکه اکثر قسمت‌های محدوده سابقه سکونت متوسط و متوسط به بالایی را در نسبت به قدمت خود محله نشان می‌دهد.

جدول ۴. مدت اقامت در محله

جمع	بیشتر از ۲۰ سال	۱۰ تا ۲۰ سال	۵ تا ۱۰ سال	کمتر از ۵ سال	تعداد
۶۸	۱۲	۳۲	۱۷	۷	
۱۰۰	۱۷/۶۵	۴۷/۰۶	۲۵/۰۰	۱۰/۲۹	درصد

فقر

محله خاک سفید در مقایسه با محله‌ها دیگر محله‌ای کارگرنشین است. اکثر اهالی به دلیل عدم امنیت شغلی و غیررسمی بودن آن در

با سیاست‌های برخورد امنیتی، جزیره در سال ۱۳۷۹ تخریب می‌شود. تخریب جزیره دو تأثیر اصلی بر وضعیت اجتماعی محله می‌گذارد. از یک طرف امنیت همسایگی و محلی را در سطح بسیار بالایی افزایش می‌دهد؛ ولی از طرف دیگر باعث پخش شدن گروه بسته غربتی‌ها می‌شود و لذا سطح فعالیت آن‌ها (عمدتاً خرید و فروش مواد مخدر) را در کل محله و محله‌ها دیگر با شکل‌گیری کانون‌های جدید درجه دوم و سوم می‌گستراند و نارضایتی محله‌ای را دامن می‌زند. این دو رویداد خود از عواملی است که هنوز نیز برچسب اجتماعی منفی از روی محله برداشته نشود.

انحرافات جنسی

در محله خاک سفید با توجه به نمونه‌گیری انجام شده که در جدول (۲) آورده شده است، حدود ۷۸ درصد معتقد بودند که انحرافات جنسی در این محله بسیار پایین و پایین است که نشانه وجود امنیت جنسی نسبی در این محله می‌باشد. اما با وجود این بعضی از نقاط را به عنوان مکان‌های رخ داد این آسیب معرفی کردند، که طبق شکل (۳) شامل نواحی تقاطع خیابان بهشت با زهدی و تقاطع خیابان زهدی با شریعتی و اطراف پارک گلشن و جبهه شمال غربی میدان نواب صفوی می‌باشد.

جدول ۲. میزان انحرافات جنسی در محله

جمع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	تعداد
۶۸	۲	۲	۱۱	۱۲	۴۲	
۱۰۰	۲/۹۴	۲/۹۴	۱۶/۱۸	۱۷/۶۵	۶۱/۷۶	درصد

سرقت و دزدی

با توجه به بررسی‌های انجام شده و پرسشنامه‌های پر شده که در جدول (۳) آورده شده است، می‌توان گفت میزان آسیب اجتماعی دزدی در محله خاک سفید از وضعیت نسبتاً خوبی برخوردار است به طوری که حدود ۶۱ درصد از افراد محله معتقدند در این محله دزدی بسیار کم و کم می‌باشد.

از جمله مهم‌ترین عوامل در کاهش سرقت در محله، وجود نظارت‌های اجتماعی قوی مردمی است که با ایجاد پاتوق‌ها و مراکز جمعیتی سر کوجه‌ها و خیابان‌ها تا حد بسیاری تقویت گشته است. اما با وجود این با توجه به پرسشنامه‌های تکمیل شده، می‌توان گفت نواحی خیابان زهدی به ویژه در غرب آن و اطراف میدان نواب صفوی که در شکل

این دست می باشد و محل کار ثابتی ندارند، نوع استخدامشان نیز به صورت بدون قرارداد و توافقی می باشد که این مهم (که جزییات آن به صورت ضمیمه در پایان با عنوان جدول (۸) آورده شده است) باعث بیکار بودن حدود ۱۷ درصد از آن ها در شش ماه از سال یا بیشتر شده است و فقدان امنیت شغلی را به همراه داشته است.

بنابر مصاحبه های صورت پذیرفته می توان عنوان نمود بیشترین درصد بیکاری در بین خانواده های پرسش شده در قسمت خیابان بهشت تا تقاطع آن با واثقی و اوایل آن، منطقه مابین خیابان طالقانی و کمیل محله بوده است (شکل شماره ۷). البته باید گفت که این بیکاری بنابر تعریف آن با توجه به درصد حاصل از تقسیم کل بیکاران بر جمعیت فعال در نظر گرفته شده است.

جدول ۶. میزان تحصیلات در محله

تحصیلات	تعداد	درصد
کمتر از دیپلم	۳۴	۵۰/۰۰
دیپلم	۱۶	۲۳/۵۳
فوق دیپلم	۴	۵/۸۸
لیسانس	۱۲	۱۷/۶۵
فوق لیسانس	۳	۴/۴۱
دکتری	۰	۰
جمع	۶۸	۱۰۰

جدول ۷. میزان مهارت افراد شاغل در محله

مهارت	تعداد	درصد
بدون مهارت	۱۲	۱۷/۶۵
دارا بودن مهارت	۵۶	۸۲/۳۵
جمع	۶۸	۱۰۰

جدول ۸. تعداد ماه های کار

تعداد ماه های کار	تعداد	درصد
کمتر از ۳ ماه	۶	۸/۸۲
۳ تا ۶ ماه	۶	۸/۸۲
۶ تا ۹ ماه	۲۰	۲۹/۴۱
کل سال	۳۶	۵۲/۹۴
جمع	۶۸	۱۰۰

زیر خط فقر قرار دارند. وجود زمینه های جذاب برای فقرای شهری، کوچکی بسیار زیاد خانه ها و ارزان بودن قیمت اجاره بها چهره فقیر محله را هرچه بیشتر فقیرتر و آسیب پذیرتر می سازد (مهندسین مشاور آمو، ۱۳۷۴). ضعف اقتصادی خانوارهای محله به عنوان زیربنایی اساسی، بر رونها و ساختارهای غیر اقتصادی و مادی همچون ساختارها و سرمایه های فرهنگی تأثیر عمیقی گذاشته اند. در نمونه گیری انجام شده با توجه به اینکه معمولاً بیان میزان درآمد برای افراد همراه با نگرانی و عدم اطمینان است و آن ها تمایل به کمتر نشان دادن میزان درآمد خود دارند. لذا برآورد درآمد خانوارهای محدوده با استفاده از میزان هزینه ماهیانه آنان صورت گرفته است. در این نمونه گیری که در جدول (۵) آورده شده است، بیش از ۸۰ درصد مردم کمتر از ۵۰۰ هزار تومان هزینه کرده اند که نشان از وضعیت نامناسب معیشتی در این محله می باشد. ضمناً از نظر پراکنش فقر نیز با توجه به نمونه گیری انجام شده می توان گفت اکثر مردم معتقدند که مناطق اطراف میدان نواب صفوی و خیابان بهشت و زهدی به سمت بهشت از فقر نسبی بیشتری نسبت به سایرین برخوردارند؛ ضمن اینکه با مصاحبه های صورت گرفته با مسئولین مرکز خدمات اجتماعی و رفاهی این مناطق طبق شکل (۶) به عنوان مراکز عمده فقیر نشین مورد تایید قرار گرفتند.

جدول ۵. هزینه در ماه خانواده ها

کمتر از ۲۰۰	۲۰۰ تا ۳۵۰	۳۵۰ تا ۵۰۰	۵۰۰ تا ۶۰۰	بالای ۶۰۰	جمع
۶	۲۲	۲۸	۹	۳	۶۸
۸۸۲	۳۲،۳۵	۴۱،۱۸	۱۳،۲۴	۴،۴۱	۱۰۰

بیکاری

همان طور که از مبدأ روستایی مهاجران برمی آید، شغل قبلی آن ها عمدتاً کشاورزی بوده است؛ ولی پس از مهاجرت، اکثریت سرپرستان خانوار (عمدتاً خانوارهای ترک زبان) به دلیل عدم برخورداری از مهارت های تخصصی و پایین بودن میزان تحصیلات که در جدول (۶) و (۷) آورده شده است، به مشاغل ساختمانی (نقاشی، گچ کاری، کارگری) روی می آورند. به طوریکه اکنون صنف نقاشان ساختمان در تهران در محله خاک سفید تشکیل یافته است که در سال ۱۳۷۴ تأسیس شد (مهندسین مشاور پردازاز، ۱۳۸۷).

ضمناً از نظر ثبات کاری هم در این محله با توجه به اینکه شغل عمده ساکنان این محدوده، کارگری، نقاشی ساختمان، رانندگی و کارهای از

امتیازدهی به شاخص‌ها و تلفیق لایه‌ها

روش‌های مختلفی جهت ارزیابی اهمیت معیارها وجود دارد که تفاوت این روش‌ها در اصول، دقت، سهولت کاربرد و قابل فهم بودن آن‌ها برای تصمیم‌گیران است. از بین این روش‌ها، فرآیند تحلیل سلسله مراتبی روشی است منطقی و قوی برای تصمیم‌گیری در شرایطی که معیارهای تصمیم‌گیری متضاد، انتخاب بین گزینه‌ها را با مشکل مواجه می‌کنند. این روش به دلیل مبتنی بودن بر سه اصل تجزیه، قضاوت مقایسه‌ای و ترکیب اولویت‌ها، به عنوان روش انتخابی مدنظر قرار گرفته است. با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی، جدول شاخص‌ها و زیرشاخص‌های فوق‌الذکر بر اساس نوع، میزان پایداری و یا پویایی و تأثیر و اهمیت در رساندن به هدف به صورت $n \times n$ (که به ازای شاخص‌های n تایی تهیه می‌شود) تشکیل شده و سپس وزن نسبی (ضریب اهمیت) عناصر محاسبه گردید. در این مقایسه‌ها تصمیم‌گیرندگان از قضاوت‌های شفاهی استفاده می‌کنند. این قضاوت‌ها توسط "توماس ال ساعتی" به مقادیر کمی بین ۱ تا ۹ تبدیل شده است که در جدول (۹) ارائه گردیده است.

جدول ۹. مقیاس ۹ کمیتی ساعتی برای مقایسه دودویی (ماخذ: زبردست، ۱۳۸۰)

امتیاز	تعریف	توضیح
۹	اهمیت مطلق	اهمیت خیلی بیشتر I نسبت به J به طور قطعی به اثبات رسیده است.
۷	اهمیت خیلی بیشتر	تجربه نشان می‌دهد برای تحقق هدف، اهمیت I خیلی بیشتر از J است.
۵	اهمیت بیشتر	تجربه نشان می‌دهد برای تحقق هدف، اهمیت I بیشتر از J است.
۳	اهمیت اندکی بیشتر	تجربه نشان می‌دهد برای تحقق هدف، اهمیت I اندکی بیشتر از J است.
۱	اهمیت مساوی	در تحقق هدف دو معیار اهمیت مساوی دارند
۲ و ۴ و ۶ و ۸	اهمیت مابین	هنگامی که حالت میانه وجود دارد.

برای تکمیل این قسمت در پرسشنامه مربوطه از مردم خواسته شد که مهم‌ترین آسیب‌های موجود در محله را بر طبق الویت دسته‌بندی نمایند. سپس این داده‌ها را که به صورت کیفی جمع‌آوری شده بود با استفاده از ضریبی که در جدول (۱۰) آمده به صورت کمی تبدیل کرده و بدین صورت، بیشترین عدد در جدول (۱۱) نماینده در الویت بودن آن می‌باشد. در نهایت هم برای درک بهتر اولویت‌ها و چگونگی برتری‌ها، آن‌ها به صورت فراوانی نسبی نیز مطرح شده است.

جدول ۱۰. تغییر متغیرهای کیفی به کمی

الویت	ضریب
اول	۶
دوم	۵
سوم	۴
چهارم	۳
پنجم	۲
ششم	۱

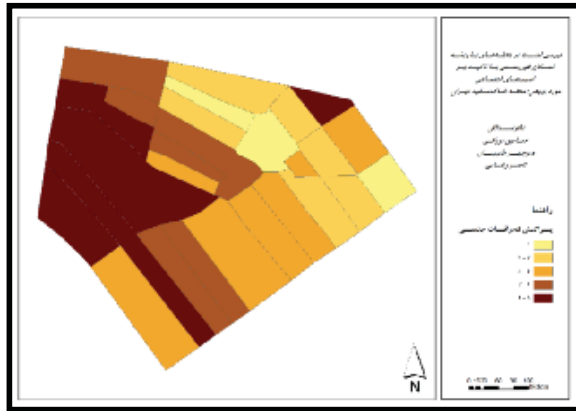
جدول ۱۱. اولویت‌بندی آسیب‌های موجود در محله از دید مردم

الویت	فراوانی نسبی	امتیاز بر حسب پاسخ مردم	آسیب‌های اجتماعی
۱	۰/۲۷	۳۳۶	اعتیاد
۵	۰/۰۹	۱۱۶	انحرافات جنسی
۶	۰/۰۷	۹۳	دزدی
۲	۰/۲۵	۳۱۱	فقر
۴	۰/۱۱	۱۴۱	مهاجرنشینی
۳	۰/۲۰	۲۴۶	بیکاری

جدول ۱۲. ضریب اهمیت شاخص‌های آسیب اجتماعی (ضریب ناسازگاری: ۰/۰۴)

ضریب اهمیت	بیکاری	مهاجرنشینی	فقر	دزدی	انحرافات جنسی	اعتیاد
۰/۴	۳	۶	۲	۹	۸	۱
۰/۰۳۸	۰/۱۶۶	۰/۳۳۳	۰/۱۴۲	۲	۱	۰/۱۲۵
۰/۰۲۷	۰/۱۴۲	۰/۲۵	۰/۱۲۵	۱	۰/۵	۰/۱۱۱
۰/۲۷۲	۲	۵	۱	۸	۷	۰/۵
۰/۰۷۴	۰/۲۵	۱	۰/۲	۴	۳	۰/۱۶۶
۰/۱۸۸	۱	۴	۰/۵	۷	۶	۰/۳۳۳

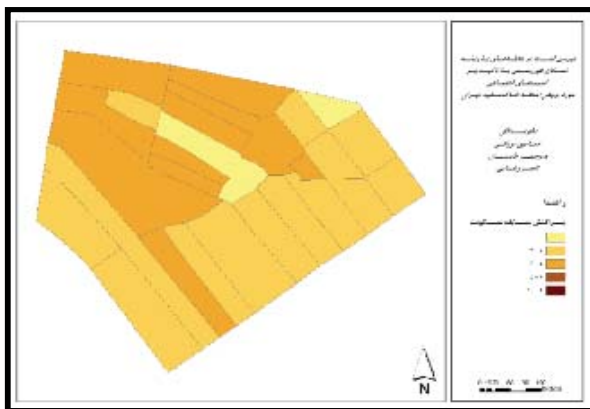

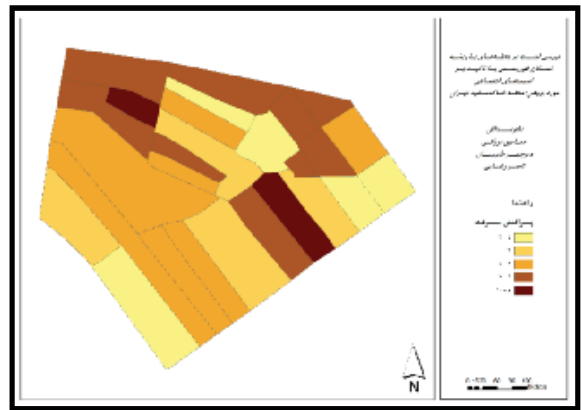
شکل ۳. پراکنش انحرافات جنسی در محله

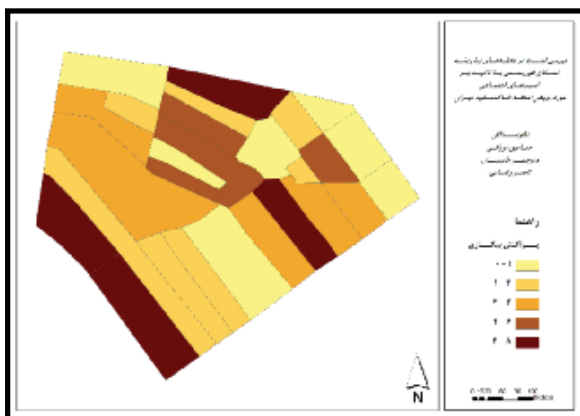
شکل ۲. پراکنش اعتیاد در محله

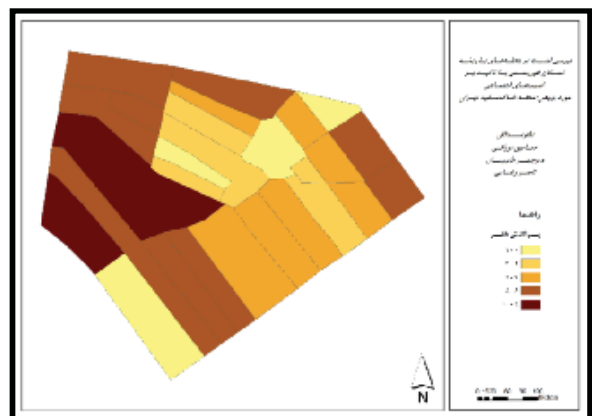
شکل ۵. پراکنش سابقه سکونت در محله

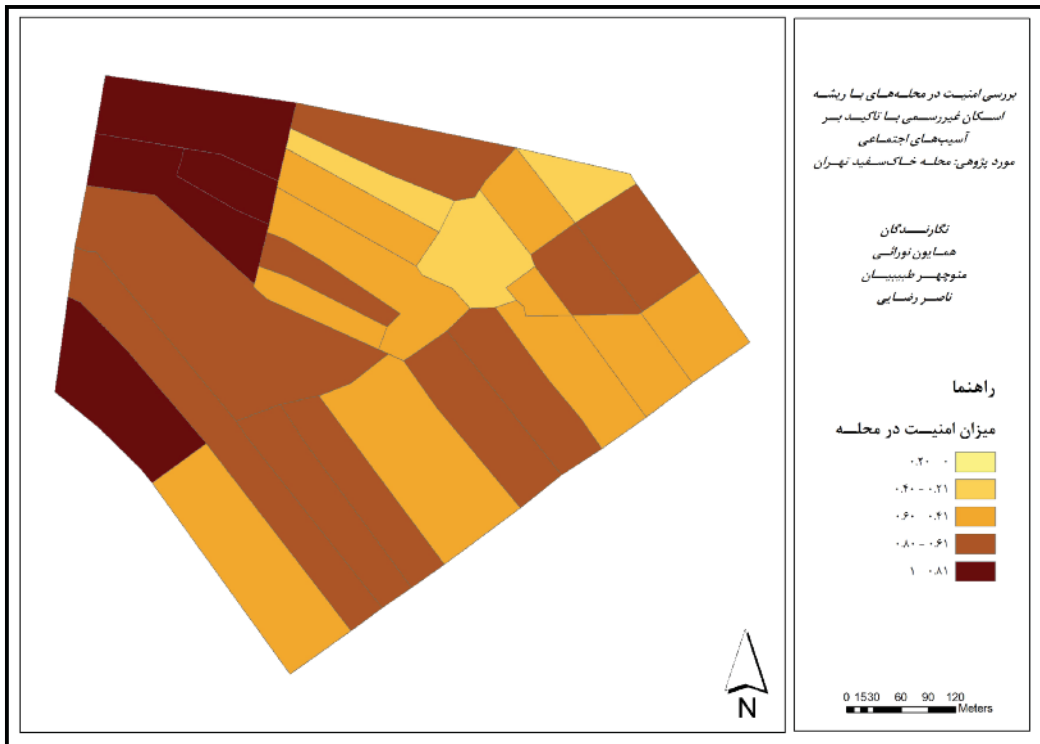
شکل ۴. پراکنش سرعت در محله

شکل ۷. پراکنش بیکاری در محله

شکل ۶. پراکنش فقر در محله

شکل ۸. میزان امنیت در محله خاک سفید

شاخص‌های بسیاری تبیین می‌گردد.

آسیب‌های اجتماعی از طیف گسترده‌ای برخوردار است و شناسایی انواع آن‌ها بسته به شرایط مکانی و زمانی و همچنین با توجه به موضوعیت مورد مطالعه تعیین می‌گردد. بر اساس این تنوع و با توجه به موضوع بحث و همچنین با عنایت به شاخص‌های تکرار شده که نشان از اهمیت آن‌ها دارد، در این بحث به بررسی آسیب‌های اجتماعی شامل (۱) اعتیاد، (۲) انحرافات جنسی، (۳) سرقت، (۴) فقر، (۵) مهاجرت و (۶) بیکاری (به عنوان شاخص‌های انتخابی از میان طیف وسیع آسیب‌های اجتماعی) در جهت سنجش میزان امنیت در محله خاک سفید به عنوان یک محله با ریشه اسکان غیررسمی پرداخته شد و توزیع فضایی آن‌ها در محله خاک‌سفید مورد بررسی قرار گرفت و با لایه‌گذاری آسیب‌ها و استفاده از نرم‌افزار GIS برای همپوشانی آن‌ها، به تعیین نقاط نا امن مبادرت ورزیده شد. یافته‌ها و نتایج مطالعه میدانی انجام شده، نشان از آن دارد که علی‌رغم گذشت بیش از نیم قرن از تشکیل محله خاک سفید، این محله همچنان واجد آسیب‌های اجتماعی متعددی است، از جمله نکاتی که این گزاره را تایید می‌کند می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

- درصد بسیار بالایی از افراد محله (حدود ۶۷ درصد) بر وجود زیاد و خیلی زیاد معتادین و وابستگی دارویی در محله گواهی دادند.

در نهایت با توجه به جداول فوق، آسیب‌های اجتماعی اولویت‌بندی شده و با در نظر گرفتن مقادیر ترجیحات برای مقایسه‌های زوجی، جدول (۱۲) ارائه گردیده است. بعد از این که ضریب اهمیت کلیه زیرشاخص‌ها مشخص شد، لایه‌های وزن داده شده، به کمک توابع همپوشانی در محیط ArcGIS بر روی هم قرار گرفته و سپس ارزش مکان‌های مختلف بین ۰ تا ۱ نرمالیزه شد که عدد صفر نشانگر نامناسب بودن وضعیت امنیتی و عدد یک بیانگر وضعیت مناسب امنیتی است. در آخر نیز نقشه پدید آمده (شکل ۸)، وضعیت محله خاک سفید به لحاظ امنیتی نشان می‌دهد.

نتیجه‌گیری

امروزه امنیت از شاخصه‌های اساسی کیفی زندگی در شهرها به شمار می‌آید که با گسترش روند شهرنشینی و افزایش تراکم جمعیتی اهمیتی مضاعف یافته است. به گونه‌ای که کاهش آن باعث اختلال شدید در جامعه شده و نارضایتی مردم را به دنبال خواهد داشت. در واقع احساس امنیت شهروندان دارای تأثیر و تأثری فراگیر با دیگر مقولاتی است که در ثبات ساختار شهری از نظر اجتماعی، اقتصادی و سیاسی دارای بازخوردهای فراوانی می‌باشند. از جمله عوامل تعریف کننده امنیت در شهرها، میزان آسیب‌های اجتماعی موجود در آن‌هاست که خود نیز با

اقتصادی نقاط حاشیه نشین و ارتباط آن با جرایم در مناطق اقبالیه، چوبیندر و خیرآباد قزوین"، مجله روان شناسی و علوم تربیتی " اصلاح و تربیت"، شماره ۷۸، ۲۰-۳۰.

۲. پیران، پرویز، (۱۳۸۱)، "باز هم در باب اسکان غیر رسمی، مورد شیر آباد زاهدان"، نشریه هفت شهر، شماره ۹ و ۱۰، ۷-۲۴.

۳. خاکپور، برات علی و عیسی پیری، (۱۳۸۴)، "آسیب شناسی اجتماعی شهر و نقش سرمایه های اجتماعی و کالبدی شهروندان در کاهش آن"، مجله علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، شماره ۶، ۱۳-۳۰.

۴. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۷)، "فرهنگ نامه دهخدا"، دانشگاه تهران، تهران.

۵. زبردست، اسفندیار، (۱۳۸۰)، "کاربرد فرایند تحلیل سلسله مراتبی در برنامه ریزی شهری و منطقه ای"، مجله هنرهای زیبا، شماره ۱۰، ۱۳-۲۱.

۶. ستوده، هدایت ...، (۱۳۷۴)، "مقدمه ای بر آسیب شناسی اجتماعی"، آوای نور، تهران.

۷. سخاوت، جعفر، (۱۳۷۷)، "جامعه شناسی انحرافات اجتماعی"، انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران.

۸. شفیقا، سعید، (۱۳۹۱)، "آسیب شناسی اجتماعی محله غیررسمی از طریق مردم نگاری: بررسی محله شمیران نوتهران"، دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی ایران، انجمن جامعه شناسی ایران، تهران.

۹. شیخاوندی، داور، (۱۳۵۰)، "آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)"، آموزشگاه عالی خدمات اجتماعی، تهران.

۱۰. صدیق سروسستانی، رحمت ...، (۱۳۷۶)، "حاشیه نشینی و امنیت، در مجموعه مقالات همایش توسعه و امنیت عمومی"، جلد ۲، وزارت کشور، تهران.

۱۱. عسگری تفرشی، حدیثه. و بهمن ادیب زاده، مجتبی رفیعیان، سید ابراهیم حسینی، (۱۳۸۹)، "بررسی عوامل محیطی موثر در نوسازی بافت های فرسوده شهری به منظور افزایش امنیت محلی (نمونه موردی: بافت فرسوده محله نعمت آباد منطقه ۱۹ تهران)"، مجله هویت شهر، شماره ۴ (۶)، ۳۹-۵۰.

۱۲. کارگر، بهمن، (۱۳۸۶)، "حاشیه نشینی و امنیت شهری. مجله جغرافیا (انجمن جغرافیایی ایران)"، سال پنجم، شماره ۱۴ و ۱۵، ۱۳۹-۱۴۸.

۱۳. کماسی، حسین و رضا شریفی، صادق زمانی، (۱۳۹۱)، "بررسی علل حاشیه نشین شدن مهاجرین و پیامدهای آن به عنوان یک آسیب اجتماعی در کلان شهر کرمانشاه"، دومین همایش ملی آسیب های اجتماعی ایران، انجمن جامعه شناسی ایران، تهران.

۱۴. کمیته تخصصی اسکان غیررسمی، (۱۳۸۱)، "جمع بندی کمیته تخصصی اسکان غیررسمی"، نشریه هفت شهر، شماره ۸، صص. ۱۱۲-۱۱۴.

۱۵. کوزر، لوییز و روزنبرگ برنارد، (۱۳۷۸)، "نظریه های بنیادی جامعه شناختی"، ترجمه فرهنگ ارشاد، نشر نی، تهران.

۱۶. لدنی، منوچهر و حسین مصلحتی، (۱۳۸۲)، "نگاهی به توسعه

- از نظر ثبات کاری هم با توجه به شغل کارگری عمده ساکنان این محدوده، عدم وجود محل کار ثابت و نوع استخدام بدون قرارداد و غالباً توافقی، محله از وضعیت مناسبی برخوردار نمی باشد به طوری که بر اساس پرسشگری صورت پذیرفته، حدود ۱۷ درصد از ساکنین در شش ماه از سال یا بیشتر بیکار بوده اند.

- عدم برخورداری از مهارت های تخصصی به طوریکه بیش از ۱۷ درصد ابراز کرده اند که هیچ گونه مهارت خاصی به لحاظ فنی و حرفه ای ندارند. جوان بودن محله نسبت به محله ها دیگر و همجوار خود به نحوی که سابقه شکل گیری آن اساساً به دهه ۵۰ بر می گردد. لذا محله خاک سفید محله مهاجرنشینی است و ساکن بومی ندارد.

- پایین بودن میزان تحصیلات در محله به گونه ای که فقط ۲۰ درصد آن ها دارای تحصیلات دانشگاهی می باشند.

- ضعف اقتصادی خانوارهای محله به طوریکه در نمونه گیری انجام شده بیش از ۸۰ درصد مردم کمتر از ۵۰۰ هزار تومان در ماه هزینه کرده اند که نشان از وضعیت نامناسب معیشتی در این محله می باشد.

در نهایت هم طبق شکل (۸) می توان گفت در محدوده اطراف میدان نواب صفوی و شمال و غرب آن، تقاطع خیابان بهشت و امین و تقاطع خیابان زهدی و شریعتی امنیت در وضعیت نامناسبی قرار دارد و نیازمند اقدامات اساسی در زمینه اجتماعی، اقتصادی و کالبدی بوده و هماهنگی و همکاری جدی بخش های مختلف دولتی و خصوصی در راستای پیشگیری از آسیب های اجتماعی را می طلبد؛ به طوری که در صورت عدم پیشگیری های به موقع و درمان مناسب می تواند تا حد بسیاری این محله ها را به مکانی برای تجمع این آسیب ها تبدیل کند به گونه ای که قبل از سال ۱۳۷۹ که جزیره غربتی ها تخریب نشده بود این محله چنین وضعیتی داشت. بنابراین باید این موضوع به صورت کالبدی و غیر کالبدی در طرح های توانمندسازی که به طور اعم برای محله ها با ریشه اسکان غیررسمی و به طور اخص برای این محله تهیه می گردد، توجه بیشتری گردد تا در نهایت بتوان ضمن جلب مشارکت فراگیر ساکنان و ظرفیت سازی نهادینه شده به هدف توانمندسازی که فراهم سازی محله های توسعه یافته است، دست یافت.

پی نوشت

1. GIS
2. AHP

فهرست مراجع

۱. ابراهیمی، سیدمحمد و علی مسگریان، (۱۳۸۷)، "آسیب شناسی

24. Ficker, V. B; Graves, H. S, (2004), "**Social Science and Urban Crisis. Introductory Readings**". Macmillan Company; Collier-Macmillan, London.

25. Hall. P; Pfeiffer. U, (2000), "**Urban Future 21: A Global Agenda for Twenty-First Century Cities**", Routledge, London.

26. Jacobs. J, (1992), "**The death and life of great American cities**". Random House, New York.

27. Pile. S; Mooney. G. ; Brook. C, (1999), "**Unruly Cities?: Order/Disorder**", Routledge, London.

28. Sabry. S, (2010), "**How poverty is underestimated in Greater Cairo, Egypt**". Environment and Urbanization Journal, 22: 523-541.

29. Zebardast. E, (2006), "**Marginalization of the urban poor and the expansion of the spontaneous settlements on the Tehran metropolitan fringe**", Cities Journal, 23, 439-454.

پایدار و امنیت اجتماعی"، همایش امنیت اجتماعی، معاونت اجتماعی ناجا، تهران.

۱۷. مساواتی، مجید، (۱۳۷۴)، "آسیب شناسی اجتماعی ایران (جامعه شناسی انحرافات)"، انتشارات نوبل، تهران.

۱۸. محبوبی منش، حسین، (۱۳۸۱)، "امنیت و انحرافات اجتماعی"، فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان، شماره ۱۸، ۱۳۴-۱۵۹.

۱۹. مهندسین مشاور آمود، (۱۳۷۴)، "طرح محور فرهنگی و فرهنگسرای گلشن"، تهران.

۲۰. مهندسین مشاور پردازاز، (۱۳۸۷)، "طرح منظر خاک سفید تهران"، تهران.

21. Batran, M. E.; Christian, A, (1998), "**A Shelter of Their Own: Informal Settlement Expansion in Greater Cairo and Government Responses**", Environment and Urbanization Journal, 10(1): 217-232.

22. Davis. M, (2004), "**Planet of slums – urban involution and the informal proletariat**", New Left Review, Vol. 26, 5-34.

23. Dorman, W. J, (2009), "**Informal Cairo: Between Islamist Insurgency and the Neglectful State?**" Security Dialogue Journal, 40: 419-441.